СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 190. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, четвер, 27-го вересня 1945. No. 190. NEW YORK and JERSEY CITY, Thursday, September 27, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

У ВАШИНГТОНІ ВИЗНАЛИ ОФІЦІЙНО НЕЗАЛЕЖНИМ ЗЛУЧЕНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДОПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ

Рішенням Президентської Воєнної Допомогової Контрольної Ради з дня 21. вересня 1945. р. до числа реєстрації 593 признано Злученому Українському Допомоговому Комітетови стан цілковитої самостійности не лише у збиранню допомогових фондів у Злучених Державах, але теж і при їх висилці для українців, що потерпіли у війні в Европі. Комітет, як звісно має свій осідок у Філядельфії і збирає дари в грошах та вбранню вже від року.

ПРЕЗИДЕНТ ПРОПОНУЄ ЗМЕНШИТИ ВИДАТКИ НА АРМІЮ НА 28 БІЛІОНІВ.

Президент Труман зажадав від конґресу відписати 28½ біліонів долярів із видатків на утримання армії в наступному році. Колиб це перевести, то з днем 30. червня 1946. Злучені Держави малиб постійну армію з 1,950,0000 вояків. Президент заповів теж, що після зменшення видатків на армію прийде ще пів біліона долярів із звороту різних видатків. На утримання теперішньої армії в окупвційних смугах і на інші військові видатки потрібно буде до кінця буджетового року $18,436,833,501.

СТРАЙКОВЕ ПОЛОЖЕННЯ РІЗНОМАНІТНЕ.

Найбільш докучливим у своїх наслідках виглядає страйк послугачів при елевейторах, які возять наємців до праці на горішні поверхи високих нюйорських будинків. У цій дільниці міста Ню Йорку, де приміщений кравецький і кушнірський промисл, робота майже цілком устала, бо яких 250,000 робітників не можуть дістатися до праці. — Автомобілеве підприємство Крайслера розпочало переговори з юнією над підвищкою плати до 30%. — В майнах мягкого вугілля вийшли на страйк доглядачі майн, внаслідок чого 29,000 майнерів не можуть працювати. — За посередництвом федеральних аґенцій розпочали переговори над наладнанням непорозумінь робітники в продукції нафти і власники нафтових компаній. — Внаслідок страйку в крамницях Атлантик-Пасифик Компані в стейті Ню Джерзі, замкнено крамниці, а господині не можуть дістати досить хліба. Плянують пайкування хліба на час тривання страйку. — У корабельних варстатах в Кемден, Н. Дж., 18,000 наємців розпочали сидячий страйк, доки не будуть сповнені їхні домагання. — У варстатах для направки кораблів Атлантик Бейсин Воркс 3,500 робітників покінчило страйк взялися до роботи. — 15,000 наємців у фабриках ґуми Ґудрича в Акрон, Огайо, вернулися до праці після 28-денного страйку.

КОМІСІЯ ВІДЛОЖИЛА НАРАДИ НАД ЗАПЛАТОЮ ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ.

Комісія Способів і Засобів палати репрезентантів 14 голосами проти 10 рішила перервати наради над устійненням виплати нагороди для безробітних на неозначений час, хоч комісія сенату вже ухвалила її висоту і час тривання. Ця справа вже не прийде під конґресові наради цього року. Комісія візьметься негайно до податкових законів.

ПРЕЗИДЕНТ ТРУМАН ПРИЇДЕ НА ПАРАДУ

У Ню Йорку відбудеться 27. жовтня парада воєнної фльоти і при цій нагоді спустять на воду новий літаконосець з назвою Френклин Д. Рузвелт, містоти 45,000 тон. На День Фльоти приїде президент Гері С. Труман. Будуть це перші відвідини теперішнього президента до Ню Йорку. На День Фльоти до Ню Йорку припливе 30 воєнних кораблів з Пацифіку.

ШВЕЛЕНБАК ГОДИТЬСЯ НА 65 ЦЕНТІВ ВІД ГОДИНИ.

Секретар праці Швеленбак візвав конґресові комісії піднести робітничу плату до мінімума 65 центів на годину на місце теперішньої законної плати 40 ц. Секретар у дискусії виявив погляд, що робітнича заплата є лише частиною коштів продукції, а більшу частину творять видатки на матеріял. Крім цього теперішні удосконалення машин надолужать видатки на робітників.

СУДДЯ СТОН НЕ ХОЧЕ ПРИНЯТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ ЗА АТОМОВУ БОМБУ.

Член Найвищого Суду Злучених Держав Гарлан Ф. Стон відмовився приняти головство комісії для студій над розвитком і контролею атомової сили. Це становище запропонував йому сенатор Г. Вандерберґ. Комісія має бути створена президентом Труманом на домагання провідних науковців, які вислали в цій справі лист до Білого Дому.

Український Конґресовий Комітет апелює до Ради Міністрів в Лондоні у справі біженців в Европі

Після появи вістей, що на нарадах міністрів закордонних справ у Лондоні Совети видвигнули поновно справу репатріяції скитальців в Европі, вислав іменем Українського Конґресового Комітету його голова С. Шумейко до ради міністрів на руки американського секретаря стейту Джеймса Ф. Бирнса довшу телеґраму, з около 500 слів. У ній звертає У. К. Комітет увагу на причини великої української еміґрації в Европі, як вони вже були подані в телеґрамі до департаменту стейту і прохання, щоб рада міністрів ратувала загрожених українських скитальців від переслідування або смерти на випадок, колиб їх передано Советам.

ВЕЛЕС ДОМАГАЄТЬСЯ РЕАЛІСТИЧНОЇ ДИПЛЬОМАТІЇ

Бувший підсекретар стейту Сомнер Велес у черговій синдикованій статті стверджує, що звіти з лондонської конференції 5 міністрів закордонних відносин викликали здивування. Це тому, що ця конференція була надією світа на відбудову Европи. Плян нарад був умовлений на конференції в Потсдамі, а коли міністри зїхалися нема якогось одноцільного пляну. Дискусія над миром для Італії виказала, що наново віджила давна політика сили. Американські делегати цілковито змінили своє становище у засадничих справах і тим ослабили своє значіння.

Все те треба направити. Треба мати на увазі, що ні одна европейська держава не може обійтися без американської помочи. Коли так дальше будуть легковажити засади справедливости, як досі, то італійський уряд завалиться і прийде анархія. Европейські народи стоять перед маревом голоду, холоду і безробіття. Коли вони прийдуть до висновку, що Обєднані Держави не можуть їм помогти, прийде така катастрофа, якої ніхто досі не міг збагнути.

Саме тепер приходить час на відповідальний провід з Америки. Ми маємо в руках карти, яких ми досі не використали. Їх треба кинути на стіл гри і розпочати реналістлчну політику.

НЕВДАЧНА МІЛІТАРНА РЕВОЛЬТА В АРҐЕНТИНІ

Арґентинський уряд викрив заговір між впливовими ґенералами у місті Кордова, яких 450 миль від столиці Буенос Айрес. У звязку з підготуванням революти влада наказала арештувати ґенералів Артура Равсона і Освальда Б. Мартіна. Вони плянували обняти диктатуру в 4. дивізії і проголосити військовий уряд в Кордові.

Молотов критикує американську окупаційну політику в Японії

Рада Міністрів Закордонних Справ Пятьох Потуг мала нову несподіванку: Вячеслав Молотов, советський комісар справ закордонних, виступив цілком несподівано з предметом, що не є в програмі нарад, а то зо справою аліянтської окупації Японії. Він заявив, що його повідомляють з Москви, що в Японії окупаційна влада розброює японських вояків і рівночасно віддає многим з них назад зброю і вживає їх для поліційної служби. На підставі таких „обвинувачень" Молотов домагався, щоб установити аліянтську контрольну комісію для Японії. Джеймс Ф. Бирнс, американський секретар стейту, заложив спротив, кажучи, що та справа не є на денному порядку, та що він не має через те матеріялів на відповідь на закиди Молотова. В тому піддержав Бирнса Ернст Бевин, британський секретар закордонних справ. Та він пізніше змінив своє становище, коли одержав наспіле домагання збоку доміній, зокрема з Австралії, що теж домагається більшого голосу в справі окупації Японії. З того виходить, що й британці будуть за участь в контролі над Японією, себто за місце для Австралії. Очевидно, що навіть у такій контролі Злучені Держави малиб домінуюче становище. Що з цього вийде, ще не знати, але як заповідають кореспонденти, Росія від свого не відступить.

СОВЄТИ ЩЕ ДАЛІ НАТИСКАЮТЬ АЛІЯНТІВ У СПРАВІ ЗБІГЦІВ В ЕВРОПІ

Теж і нині, як і вчера, пишуть американські кореспонденти з Лондону, що Совети натискають на справу відставлення біженців до Совєтів в такий спосіб, що вважають ту справу одною з найголовніших. Кажуть, що ті скитальці, що є під британською і американською владою, а не хочуть вертати до Совєтів, впали „жертвою німецької пропаґанди". Тому Совети хочуть, щоб їхні аґенти могли відвідувати табори і там переконувати людей до повороту. Британці тільки питають, кого властиво треба тепер вважати советським горожанином, та чи, наприклад, мешканці балканських країв є вже теж советськими горожанами.

МЕКАРТУР ЗАПОВІДАЄ ДОВГУ ОКУПАЦІЮ ЯПОНІЇ

Ґен. Доглес МекАртур заповів, що окупація Японії може протягнутись на довгі роки. До цього додав, що якщо події будуть розвиватись в порядку, то буде можна зменшити окупаційні сили. В Вашингтоні сподіються прибуття МекАртура за яких три тижні.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ГОТОВІ ВИЗНАТИ МАДЯРСЬКИЙ УРЯД

Америка визнає дипльоматично теперішню Угорщину, якщо вона буде демократичною в розумінню американської демократії. Так висказався Бирнс, секретар стейту, в Лондоні.

КАРТИНА, ЯКИХ ТЕПЕР ЩОРАЗ БІЛЬШЕ!—Поліція інтервенює в Ланкестер, Пенсилвенія, себто усуває робітників від „стріткари", щоб таким чином уможливити трамваєвий рух. Ці робітники вийшли на страйк і здержали першу „стріткару". Робітники відійшли з окликами, зверненими проти кондуктора.

АЙЗЕНГАВЕР ПРИКАЗУЄ УСУНУТИ НАЦІСТІВ З УСІХ УРЯДОВИХ СТАНОВИЩ

Американська окупація німецької території виявила тверду руку, коли іде про те, щоби показати Німеччині, що вона програла війну, та що мусить бути зліквідоване те все, що довело до війни, чи може бути загрозою нової. Отже в першу чергу мусять бути усунені нацисти з усіх урядів і зарядів фабрик, установ, громад, тощо. Нацист, каже приказ, може бути вжитий тільки до простої роботи. Тут не може бути ніяких винятків.

АЙЗЕНГАВЕР І ПАТОН.

Ґенерал Патон мав другу конференцію з журналістами і вияснив, що він думав, коли казав, що декого з націстів треба задержати у фабричних підприємствах, та що боротьба в Німеччині між націстами і не-націстами нагадує ривалізацію між демократичною і републиканською партією в Америці. Патон сказав, що він жалує, що вжив такого порівнання. В справі денаціфікації, себто усунення всіх націстів теж і з промислу та торговлі, Патон признав, що він мав інші погляди.

ЧАС ДИСКУСІЙ МИНУВ!

Таке сказав ґенерал Айзенгавер, коли іде про те, що робити з націстами, чи взагалі з Німеччиною в окупаційній, американській зоні. Треба тепер тільки виконувати те, що заряджується.

АЛІЯНТСЬКА КОНТРОЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

Проголошено в Берліні аліянтську проклямацію в справі Німеччини, що має 48 точок. Проклямація має на цілі довести до того, щоби Німеччина вже ніколи не могла зачати нової війни. Тою проклямацією обнято майже ціле німецьке життя. В першу чергу вона касує цілковито німецькі збройні сили: на суші, на морі й в повітрю. Далі такі військові формації як націстівську ґвардію чи штормовиків. Крім того заборонено існування таких орґанізацій, що піддержують німецьку, військову традицію, себто такі, де були самі штабові офіцири, чи офіцири взагалі. Теж скасовано всі військові школи. З дальших заряджень важне те, що скасовано цілковито націстівську партію і визнано її „незаконною". Теж заборонено орґанізувати „тайні орґанізації", чи такі, які вказувалиб, що там є расова чи релігійна дискримінація. Далі знесено весь німецький дипльоматичний корпус. Мабуть теж скажуть забратись з Німеччини дипльоматичним обсерваторам невтральних держав. Дух проклямації вказує, що вона хоче вказати німцям, що вони війну програли, війну зачали, і за неї мусять платити.

ВІДДАДУТЬ ЗАГАРБАНЕ ДОБРО.

Аліянти вирішили, що все, що німці забрали в чужих краях у золоті, сріблі, дорогоцінностях, чи іншому майні, мусить бути звернене ограбленим.

ГОТУВАЛИСЬ ДО ВІЙНИ З ВАТИКАНОМ.

Асошіейтед Прес подає з Берліна, що винайдено тайні документи німецької тайної поліції, Ґестапо, з яких виходить, що було велике напруження між націстами і католицькою гієрархією в Німеччині. Документи виказують, що Ґестапо намагалось дістати підступом і підкупствами інструкції, що їх давав Ватикан католицьким єпископам. В документах виразно сказано, що Католицька Церква є „ворогом Нового Порядку Гітлєра". Зокрема є там розпорядження, як відтягати молодь спід католицьких впливів.

ВИКРАЛИ ПЛЯН НАЦІСТІВ.

Бельґійське підпілля викрало ще в 1940 році німецькі тайні мапи, виготовлені для інвазії Британії. Викрали ті мапи з бельґійського Ґестапо в Брюселю. На мапах були визначені не тільки міста, але навіть вулиці головних міст. Була теж точно визначена комунікаційна сіть, а далі подано, де є яка радіова стація, та де є яке летунське поле. Те саме відноситься до рік, ставів, заглиблень і т. п. Документи, що їх знайдено в Берліні, виказують, що німці готовилися вдарити на Анґлію в 1940 році з полудня і полудневого сходу силою 22 дивізій і 17 дивізіями в резерві. В руках Аліянтів є тепер повний плян цеї інвазії. Тільки не кажеться, чи це був останній німецький плян, чи тільки початковий.

ЗАБЕРУТЬ ЯК ВІДШКОДОВАННЯ.

Негайно зачнуть розбирати пять великих німецьких фабрик, що виробляли воєнне знаряддя, а які находяться на німецькій території під американською окупацією. Ґен. Айзенгавер сповістив, що весь матеріял буде перевезений до Злучених Держав і зарахований на конто німецьких репарацій. Це є згідно з Потсдамською угодою, з тим, що певні проценти так набутого фабричного знаряддя мають бути відступлені Советам.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕМОКРАТІЯ В ДВОХ РОЗУМІННЯХ

Коли в Америці комуністи та комунізуючі ліберали зачали підшиватись під назву „прогресивних" чи там „поступових" людей, то дійшло вже до того, що нині крім комуністів просто тої назви не вживають, щоби не вводити нікого в блуд. Як знаємо, з назвою „поступовий" чи там „прогресивний" тісно звязане слово „демократичний". Та в комуністів є це одно й те саме не на означення поступу і демократизму, але на означення тих осіб і організацій, що є отвертими комуністами чи комунічуючими, як і на означення комуністичної роботи.

Оте ми всі добре знаємо і до цього вже звикли. Дурити тим могли ще комуністи декого в часі війни, коли їм многі потурали, щоби не дразнити Совєтів як воєнного спільника Аліянтів і коли комуністи вдавали американських супер-патріотів. Зате інакше мається справа сьогодні, коли теперішній голова Комуністичної Партії в Злучених Державах, Вилйем З. Фостер, називає не лише адміністрацію президента Трумана „імперіялістичною", але й всі попередні адміністрації, значить і президента Рузвелта, хоч, як відомо, політика цього президента перестала бути для комуністів „імперіялістичною", як тільки вона звернулась на допомогу Совєтам, як їх напав Гітлер. Фостер, як знаємо, заговорив ще й про „реакційні" та „демократичні" елементи в Европі, розуміючи під „реакційними" всі ті елементи, що не попирають совєтського імперіялізму.

Комуністичне розуміння демократії зачинає тепер виходити на ширше поле. Воно хоче стати мірилом у вирішуванню важних міжнародних проблем. От тепер у Лондоні треба розглядати міністрам закордонних справ Злучених Держав, Англії, Совєтів, Франції та Китаю, чи наставлені Совєтами уряди в Румунії, Болгарії, Югославії, Польщі, чи деінде, є, як твердять Совєти, демократичними, чи ні. Бо згідно з зобовязаннями Аліянтів вони повинні бути демократичними і ніякими іншими. Отже є вони ними, чи ні? Совєти кажуть, що є, Америка, що ні.

Супроти таких обставин треба таки міжнародного, офіційного сформулання тих основних засад, що творять зміст демократії. Тоді й лекше буде обговорювати і вирішувати справи, звязані з повоєнним ладом в Европі й світі, бож той лад повинен бути побудований на демократичних основах. Так, як є тепер, далі бути не може. Це факт, що інакше розуміють демократію Совєти, а інакше такі демократії як американська, англійська, чи французька. Та двох демократій не може бути, а тільки одна. Ми розуміємо демократію так, як її треба розуміти. Та інакше розуміє її той контрагент, з яким приходиться постійно переговорювати, а то ще й в спілці будувати новий лад — на демократичних основах. Тому треба вже раз видвигнути отсе наверх і вирішити.

У. Н. Союз—для поневоленої України

На минулій 20-тій конвенції У. Н. Союзу ухвалено, між іншим, також таку резолюцію, в якій присутні делегати заявили, що „ми зробимо все, що в наших силах, щоб заставити світові демократії, які попираємо, визнати Укаїну як вільну, самостійну, демократичну державу".

Наступна 21-ша конвенція відбудеться вже за кілька місяців, а тому саме тепер пора зробити підсумки цеї праці, яку ми вели в дусі згаданої тут резолюції, а теж застнановитись над тим, чи ми дійсно зробили для її виконання все, що в наших силах.

Як тільки зачалась друга світова війна, а зокрема як Америка була змушена взяти збройну участь в цьому воєнному конфлікті, праця одиниць, організацій та взагалі всього загалу прибрала зовсім інший зміст та інші форми, як це було в мирному часі. Усі наші сили, старання, зусилля, як одиниць так і організацій, скермовано до одного русла і для цілі — для вигри війни.

Між тими організаціями, що в своїй діяльности поставили на першому місці працю для вигри війни, був і Український Народний Союз, були і його члени. Воно інакше й не могло бути, коли пригадаємо собі, що вже пів століття тому основоположники Союзу вибрали для заложення цеї організації свідомо день уродин Вашингтона — 22-го лютого — бажаючи в такий спосіб пдкреслити, що в основи Союзу положено свободолюбні та народоправні ідеали Вашингтона. Ці ідеали мали присвічувати членам в їх будучій праці та пригадувати їм постійно, що вони були освячені кровю івеликими жертвами визвольної американської боротьби. Тому і треба їх плекати, зберігати та боронити навіть з посвятою життя. Виховані на таких ідеалах члени У. Н. Союзу завжди, як тільки ці ідеали були колинебудь загрожені, ставали в їх обороні з повною та всецілою посвятою. Так було в першій світовій війні, те саме і в другій.

Ідеї Вашингтона, ідеї волі й свободи, є вселюдськими ідеалами. Природно, що й Союз і його члени бажали, щоб вони були застосовані також і до поневоленого українського народу. Тому саме Союз вів завжди працю в тому напрямі й за весь час свойого існування ніколи не уставав у своїх стараннях допомогти і Україні здійснити такі ідеали. Тому теж і в часі цеї війни, хоч його праця була звернена в першій мірі для воєнних зусиль нашої держави, він проте не запереставав праці і для визвольних змагань українського народу. Зогляду на воєнні обставини вона була обмежена головно до культурно-освітної праці. Мала на меті заповнити цю велику прогалину, яка так різко відбивалась і яку в нас було видно на кожному кроці, як ми тільки брались за обзнайомлювання світової публичної опінії з дійсним станом культурних здобутків українського народу, з його історією та в його змаганнями до волі й своєї власної державности. Цю прогалину Союз заповнив бодай частинно виданням наступних книжок, англійською мовою, що появились від минулої конвенції: Історія України — М. Грушевського; Богдан, Гетьман України — Ю. Вернадського; Українська Література — К. Е. Манінґа; Україна — Занурена Нація — В. Г. Чемберлина. А до кінця цього року вийде з друку англійською мовою ще одна праця з поля української літератури.

До появи згаданих книжок, історично - культурна ділянка українського народу була поросла тут на американській землі диким буряном та покрита твердим облогом. Орати цей переліг взявся Союз у часі цеї війни, коли саме давався якнайбільше відчувати брак відповідних джерел, які в науковий, правдивий та безсторонний спосіб висвітлювалиб положення українського народу на різних ділянках його життя. Бо саме в цій війні вороги визволення українського народу докладали надлюдських зусиль та вживали всяких можливих засобів, як терору, застрашування, фальшивих доносів та ганебної брехні, щоб представити український визвольний рух в фальшивому світлі та в дусі, ворожому демократичному світоглядови. Отже треба було протиділати цій ворожій пропаґанді, яка не перебирала в засобах, коли ходило про те, щоб безчестити та компромітувати всяку українську працю, яка не носила комуністичної чи комунофільської марки. Треба було протиділати цій нечистій роботі самою чистою правдою, голошеною чужими безсторонними людьми, що в своїй праці й поглядах кермувалисяб правдивими фактами, що їх пізнали, студиюючи життя-буття даного народу, чи зо свойого власного досвіду. І саме згадані тут книжки, що появились за старанням Союзу, паралїжували в великій мірі ділання цеї отруї, що її випускало пропаґандне гаддя московської, польської, а також своєрідної, яничарської породи.

Та чи зробили ми, (як це було сказно в конвенційній резолюції) „все що в наших силах" для поневоленої України?

Ні, і ще раз ні!

Український нарід пережив за останніх чотири роки таку траґедію, що його горе розлилось морем сліз і крови по всій широкій Україні і поза нею. І є воно таке велике й безмежне, що яку працю ми не велиб, то вона завжди буде замалою. Крім того постанова — зробити все, що в наших силах — відноситься не тільки до організації як такої, але також і до її кожного поодинокого урядника, урядниці, члени, лена. Тому всі ми повинні спитати себе, чи ми зробили й робимо „все що в наших силах" для поневоленої України.

Спитаймо себе та послухаймо, що скаже нам голос нашого власного сумління, яке, щоби бути чистим, певно не вдоволиться самими словами, але вимагатиме від нас більше діл, більшої праці.

• • •

Саме тепер ведеться передконвенційна кампанія делеґатів за приєднування нових членів до Союзу. Маючи на увазі цю працю, яку вів і веде Союз для поневоленої України, це добра й відповідна пора всім нам застановитись над тими, що ми вже зробили, та що робимо тепер в тому напрямі, щоби дати Союзови можність продовжати згадану тут працю ще краще й видатніше, як це було досі. Застановляючись над тим, ми повинні теж спитати себе, скільки нових членів дістали ми в цій кампанії. Бож збільшення Союзових рядів, це збільшення цеї зорганізованої сили, яка моглаб успішніше обороняти поневолену Україну. Поповнення членських рядів новими членами, це теж і збільшення цього народного фонду, з якого пішли гроші на видавництва згаданих тут книжок.

Тому працюймо теж і для Союзу, а тим самим помагаймо Союзови посилити його поміч визвольним змаганням українського народу.

Д. Галичин.

„БЕСТІЯ З БЕЛЬЗЕН"

Минулого тижня, 17. вересня 1945 р., розпочався в місті Люненбурґ, під британською окупацією в Німеччині, процес проти німецьких воєнних злочинців, які переводили систематичні винищування людей в таборі Бельзен. Директором цього табору був Йосиф Крамер, якого британський прокуратор поставив на чолі обвинувачених, яких є 45. Його загально називають „Бестією з Бельзен". Це тому, що він був найбільше жорстоким. Побіч нього є обвинувачених 23 мужчин і 21 жінок. Інші обвинувачені несуть меншу відповідальність за злочини, які переходять усі дотеперішні поняття про озвірення людей, одначе їх психічне наставлення таке, що сміло можна назвати цілу групу отих нелюдів „бестією з Бельзен" на означення звироднілости людини. Вона мабуть перейде у приповідку нелюдяної поведінки на всі часи, наскільки згодом не вийдуть на яву подібні вчинки в інших частинах світу.

Суд над виновниками відбувається на підставі міжнародного права, яке забороняє нелюдське трактування чужих громадян вчасі війни. Одначе злочинців обвинувачує британський прокуратор тому, що ця частина Німеччини тепер під британською окупацією. Обвинувачені мають оборонців з уряду. Оборонці це британські офіцири, фахові адвокати зперед війни. Є трьох оборонців поляків, бо між обвинуваченими є теж поляки.

Прокуратор закидає підсудним злочини, сповнені в таборі в Бельзен в Німеччині і в таборі в Освєнцім, у Польщі, де наперед збирала німецька влада жидів, частинно їх вимордовували в Освєнцімі, а решту відсилала до табору смерти в Бельзен. Для переведення доказів прокуратор має 36 свідків, переважно споміж таких людей, які припадково вирятувалися від смерти і пережили всі страхіття таборів.

Головним суддею є ґенерал майор Г. П. М. Берній-Фиклин. Прокуратор полк. Т. М. Бекгавс у 2-годиннім читанню акту абвинувачення закинув підсудним вимордування 4,000,000 людей в таборі в Освєнцімі і загалом масове виголоджування людей, знущання, побивання, поширювання недуг через нечистоту і доводження до розпуки до такої міри, що інтерновані нераз вирізували кусники мяса із погибших своїх товаришів, щоб проликнути і хвилево заспокоїти свій голод.

Упродовж розправи першого тижня стверджено такі факти: Британці прибули до табору з назвою Біркенав 14. квітня. Цей табор обнимав кілька інших таборів, як от у Бельзен, які мали свої призначення. Британські вояки застали в цих таборах 13,000 трупів, а разом з ними було приміщених ще живих 12,000 в мужчин і 28,000 жінок. У перших 6 тижнях померло з них ще 13,000 людей, а 11,000 треба було лікувати. Люди вмирали з голоду нечистоти та без води тисячами, хоч в таборі було повно харчів, води і медикаментів. З харчів найшли британці 600 тон бараболь, 120 тон вудженого мяса, і неозначену кількість медичних засобів. Жінки-сторожі в таборах бавилися у такий „спорт", що цькували вишколених псів проти інтернуваних і вони роздирали людей живцем на кусні. Тисячі людей відводили до кімнати з ґазом і там їх труїли. Після отроєння складали трупів на трамваєві вози і перевозили їх до окремих крематорій на тілопалення.

Вже як прийшли британці до таборів, то Крамер наказав вистріляти деяких інтернованих за те, що вони пробували дістатися до складу бараболь. У буді, призначеній на приміщення 100 людей, британці найшли яких 600—1,000 увязнених жінок без ніяких санітарних уладжень. Жінки були так ослаблені, що навіть уже не могли підвестися з підлоги.

В інших будах сиділи голі мужчини на померших трупах. Матері захищували своїх дітей, посвячуючи самих себе, і тому дітям розмірно було лекше. Єдиним лікарем в таборах був д-р Кляйн, який наділі не займався зовсім лікуванням інтернованих. Він хіба доглядав того, щоб інтернованим не давали харчів більше, ніж на 800 кальорій, хоч було призначено 1,500 кальорій. У збірнику води найшли британці трупа, а воду зо збірника давали пити невільникам. Хворим давали хіба одну медицину, а це аспірину. Все те ділялося за відомостями лікаря і під доглядом згаданих вартових. Таких, що повмирали в таборах, забирали на вози черпаками (машинами, якими звичайно вибирають землю) і складали їх у спільних ямах, які засипувано землею.

Найбільше оґірчення між приявними в суді викликала досі 30-літна лікарка з Польщі, д-р Ада Бімко, яка пізнала 15 обвинувачених. Вона сама перебула страхіття табору в Освєнцімі і опинилася опісля в Бельзені. Це вона обчисляє, що націсти вимордували в Освєнцімі 4,000,000 жидів з Польщі. Як приклад вбивчих метод подала Бімко факт із свого арештування. Її привезли з одного містечка в Польщі разом із 5,000 іншими жидами. З них 500 допустили до табору в Освєнцімі, між ними її чоловіка, батька, маму, 6-літного синка, брата і 2 сестри. Решту тобто 4,500 і її родину відвезли до Бельзен. Як прийшов жидівський „Судний День", націсти знову перевели перевибір і вивезли до Бельзен на смерть. Як вибирали, казали жидам розбиратися до нага, здорових дівчат забирали до домів розпусти для вояків, а решту висилали на смерть. Деяких жінок вибирали для переводження досвідів із штучними заплідненнями, а ті в більшій частині божеволіли.

Судова комісія ствердила, що в Бельзен ще досі находяться гори попелу попалених людей, а з попелу ще чути сморід недопалених тіл.

На переслуханню д-ра Бімко покінчився перший тиждень розправи проти „Бестії з Бельзену". Думають, що суд потриває цілий місяць.

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

83) (Всі права застережені)

— Соломоном нехай біблійники цікавляться й жиди, адже він був жидівським царем. В наших організаціях може не аж так воно зле, як ви думаєте, — Безхатний пробував партій боронити. — Чейже вони щось роблять і по свойому люблять українство. Такі випадки, як нинішний, походять від звичайної заздрости. Як то може хтось, без нашого відома й благословлення щось діяти, відбирати нам можливість пописуватися? А організатори й від себе ще додають духу, може зо страху конкуренції. Не бракує в них і настирливости, влізливости. Всеж не можна відмовити любови до українства.

— Егеж... Вони українців люблять, бо з українців живуть, — сусід не годився. — Бо скажемо, ось, наприклад, робітничі провідники. Що вони з робітництвом мають спільного? Хіба те, що живуть з робітників. А у всіх партій гасло одне: „дай", а ніколи „на".

У фармерській критиці крилося багато селянської правди. За півтретя року блукань по країні Безхатний пізнав багато. Не міг з фармерами в душі не погодитися, хоча й старався їхню критику якось невтралізувати, змягчувати її гостроту. Перервав розмову референт, що чекав сусіда на подвірі і добре мабуть намерзся.

XXIV.

У вечорі пішли на відчит. Безхатний попрохав господаря нікого з ним не знайомити. Не бажав, щоб люди про його присутність знали. Невелика саля Народного Дому заповнена. Переважали старі поважні фармері, мужчини й жінки; не бракувало й молоді, навіть дівчат. На фармах люди не мають розривок, раді всякій новій людині. Тай свідомість — нічого гріха таїти — багато вища, порівнюючи до міст. Молоде, в Канаді роджене, покоління, говорить поправною українською мовою і більш діяльне. Не завжди і не скрізь, попадаються околиці славні пиятикою й гопками! Але те саме, частіше ще бачимо й по містах. У всякому разі фармерський син чи дочка не скаже так, як довелося Безхатному почути від сина одного українського інтеліґента, студента університету, який зріс на українському хлібі. Цей осібняк, на запит, що за причина його недіяльности між молоддю, каліченою мовою відпалив:

— А мені що? Я можу до українства зовсім не признаватися і до українських орґанізацій зовсім не заходити. Студіюю такі науки, що з українського хліба я не житиму.

— Але поки що ваш батько одержує місячну платню від українців вже - десятки років! — терпко кинув молодикови Безхатний. — Коли ви так говорите, то щож по вашому, мають казати діти батьків, що вам дають засоби життя?... І вічно товчуться по сценах аматорами, хористами, тяжко за день напрацювсавшися.

— Товчуться, бо дурні! — кинув зарозумілий молодик.

— За те ви аж занадто вже мудрий! Тільки совісти бракує! — сказав Безхатний. Більше не хотів нічого спільного з ним мати.

Почався відчит. Звичайний у таких оказіях стіл на сцені, глечик з водою, шклянка. Звичайні відкашлювання перед початком промови, вступ — переборщені похвали працьовитости і розумови фармерства, а далі і промова. Треба признати правду, референт говорив сміло. Завдяки тій смілости він мабуть і попав на референтське становище, бо історію знав слабо, літературу ще слабше. Це вже прикмета всіх промовців — до якої народности чи партії вони не належалиб, — надолужувати смілістю незнання. А публика щож? Більшість не знає, а меншість коли й знає, що промовець говорить помилково, пустить мимо вух. Поправі, не було в промові змісту. От, говорилося про орґанізацію, про її працю. Про голод в Україні, якусь поміч — ані слова. Референт промову закінчив, а публика розходитися не хотіла. Заняти час питаннями й відповідями — якось не здогадався ніхто.

Рятувати ситуацію взявся фармер, що в нього Безхатний найшов пристановище. Не скидаючи кожуха повільно вийшов на сцену, підняв руку. Коли розмови між публикою замовкли — заговорив:

— Ви чули, громадяни, одного промовця, нами непрошеного. Він сказав нам багато гарних річей. Можемо йому за те тільки подякувати — тут чемненько вклонився референтови. — Але між нами на салі є ще інший промовець, нами запрошений! Ще рано розходитися, я думаю, отже, послухаймо, і його! Чи згідні?

— Добре! Нехай говорить! — загула громада.

— Нема потреби! — гукало кількох. — Нашого промовця ми вже вислухали!

— Не будьте несправедливими, громадяни. Рішатиме більшість! Хто хоче промови вислухати, нехай підніме руку. Хто не хоче — може спокійно йти собі додому, ніхто не силує!

— Кого ви слухатимете, люди! Це большевик! — вихопився з публики наперед невеличкий чоловічина. — Я його вже роки, а роки знаю! От, такий собі дурень, язиком меле, що слина принесе!

Безхатний сидів у задніх рядах, серед зовсім йому незнаної молоді. Та й не підозрівала, що то їх непоказний сусід є тим другом, запрошеним промовцем. Зачувши викрики чоловічини, посуджуючого його в большевизмі, мимохіть подивився, думав, може і справді якийсь знайомий. Аж ні, бачив його на житті вперше. Значить звичайний собі партійний загорілець, що не застановляється у досягненні якоїсь цілі перед брехнею й обмовою. А суперечка сторонництв ставала все гарячійша. Могло прийти до бійки.

(Дальше буде).

КОМУНІКАТ ЗЛУЧЕНОГО УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОГО ДОПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ

1) Реґістрація

На основі рішення Президентської Военної Допомогової Контрольної Ради з дня 21. вересня 1945 — Злучений Український Американський Допомоговий Комітет визнаний як самостійна допомогова одиниця з правом безпосередних зносин і висилки допомоги українським організаціям в Европі — та з обовязком висилати кожних три місяці свої фінансові звіти до президентської ради.

В справі збірок є припоручення:

Solicitation of the United Ukrainian American Relief Committee shall be confined to established organizations, whose membership is predominantly of Americans of Ukrainian origin. Organizations of such charcter may be authorized by the United Ukrainian American Relief Committee to serve as auxiliaries to solicit within their bona fide membership and to collect funds therefrom on behalf of the United Ukrainian American Relief Committee.

Names of organizations authorized to solicit and collect funds as auxiliaries of the United Ukrainian American Relief Committee will be listed with this Board, including the name and address of a responsible officer of each auxiliary, together with copies of letters of authorization from the United Ukrainian American Relief Committee to such organizations to solicit and collect funds for the use of the United Ukrainian American Relief Committee.

The United Ukrainian American Relief Committee will obtain from each of its auxiliaries periodic reports on funds solicited and received and will furnish quarterly reports, public audits, and other information from time to time as may be required by the P.W.R.C.B. of all registered agencies.

В дальшій інструкції сказано, що Допомоговий Комітет може вживати в Европі до розподілу запомоги місцеві українські допомогові комітети, які мусять відповісти таким вимогам:

Such distributors in order to be approved by this Board must be:

(a) Recognized by the government authorities in such countries as responsible relief bodies;

(b) Able and willing to administer such funds to all needy persons of Ukrainian descent irrespective of their political or religious affiliations.

(c) And able and willing to make satisfactory reports as to the disposition of all funds and supplies transmitted from the United Ukrainian Relief Committee.

2) Перший фінансовий звіт

З кінцем вересня 1945 — Злучений У. А. Допомоговий Комітет вишле свій перший фінансовий звіт до Президентської Военної Допомогової Контрольної Ради. Треба усім нашим громадам та організаціям подбати, щоби всі зібрані фонди були переслані негайно до:

United Ukrainian American Relief Committee
P. O. Box 1661
Philadelphia 5, Pa.

щоби наша американська іміграція могла заявити перед нашим урядом, як ми хочемо на ділі помагати нашим нещасним братам.

Не повинно бути ні одної нашої церковної чи світської організації, ні одної свідомої нашої одиниці —'яких імена і жертви не булиб поміщені у першому нашому фінансовому звіті.

3) Розподіл жертв

Згідно з рішенням Президентської Ради вже заіснували українські Допомогові Комітети у Франції, Бельгії, Італії та Англії — **і тільки через ті Комітети буде висилана допомога нашим людям.** Щоби справу допомоги приспішити — ще раз закликаємо наші організації в Европі до злуки та створення в кожній державі тільки одного допомогового комітету, визнаного державним урядом.

4) Допомогове Бюро в Лондоні

Для ведення плянової праці, звязку з урядовими чинниками та виміни думок між усіми українськими допомоговими організаціями твориться заходом Злученого У. А. Д. Комітету та Канадійського Українського Допомогового Фонду — Центральне Українське Допомогове Бюро з осідком у Лондоні. Членами цього Бюра будуть, крім двох вже згаданих організацій, теж допомогові Комітети Бразилії, Арґентини, Англії, Бельгії, Франції, Італії і тих інших країв, де будуть створені подібні допомогові комітети.

5) Справа іміграції

В доповненню комунікату в справі іміграції є вказаним, щоби людям, **з якими вже встановлено звязок** в американській зоні-окупації висилати одну копію афідавіту на наступну адресу:

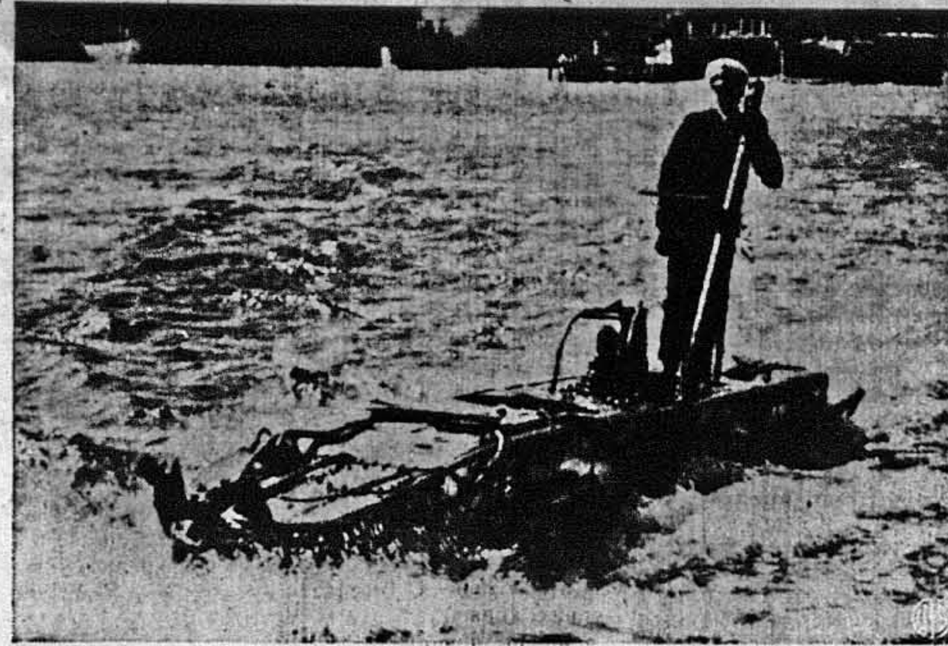
Combined Displaced Persons
Executive Headquarters
U. S. Forces
European Theater
A. P. O. 757 Postmaster N.Y.

а рівночасно писати і до:

Sir Herbert W. Emerson,
Director of the Intergovernmental Committee on Refugees
19 Hill St. Berkeley Square
London W. 1

та повідомляти Злучений У. А. Д. Комітет на вгорі подану адресу.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет

КАРЛИКОВА СУБМАРИНА НА ПАЦИФІКУ. — Щойно тепер виявляють, що в боротьбі з японцями на Пацифіку британська маринарка послугувалася ось такими малеными субмаринами як та, що її бачимо на образку, що є знятий в Сидні Гарбор, в Австралії.

ЩО ПИШУТЬ?

Хай краще забють на місці...

Від одної з наших читачок у Бофало одержали ми оригінального листа, висланого до неї через американського вояка з українського роду від її сестрінка, що тепер находиться з родиною на німецькій території, що є під американською окупацією. Він був забраний німецькою владою з галицького села враз з жінкою на примусові роботи в Німеччині. Поминаючи вісти про поодиноких членів рідні, читаємо там таке:

* * *

Я тут находжусь з своїм братом молодшим і з жінкою... Мій молодший брат тепер їздив до дому і вернувся назад з дуже а дуже сумними вістями. Село наше зістало ціле спалене в часі війни. Мій батько і один брат зістали забиті, а мама з ,наймолодшою сестрою криються в лісі перед східною ордою. Одним словом з моеї цілої фамілії... остали живими тільки дві тітки..., а щодо фамілії мами..., то все зістало вибите цілковито, лише, дякувати Богу, мама лишились живі. Дорога Цьоцю! Що ми вже не переживали підчас тої війни, хай Господь Бог заступить. Що вже з нами тут німці не робили! Та за Божою ласкою якось ми те пережили і тепер діждались кращої доби і кращих харчів в американцях при війську, бо я працюю при американськім війську... Та не знаю, що з нами вийде, з українцями, бо русский всякою силою хоче нас забрати до себе на схід. А мені на схід поїхати, то на те, щоб зробили зо мною так, як з батьком, тому хай, хай таки забють мене тут на місці, то принаймні не намучуся вже більше...

II.

З Лемківщини до Збаражчини.

Один з відділових секретарів У. Н. Союзу надіслав до „Свободи" листа, що його одержав член його відділу з Зраражчини від брата, що зістав виселений з лемківського села, а тепер є під Совєтами, звідки вислано цього листа, що писаний олівцем і на поганім папері, так, що тяжко відчитувати. В ньому описані родинні події, про смерть різних членів родини та маєток, який мали. А далі таке:

* * *

„Та, дорогий Брате, все те пішло намарне, бо прийшов страшний день..., що ми мусіли покидати всі маєтки, що їх наші прадіди, діди і батьки і матері придбали і де вони спочивають, як і наші брати та сестри, а теж і наші діти. Сотки літ наше село видержало й встоялось, а тепер кожний один мусів з ним розпрощатись і заплакати. І так розїхалось ціле село, так, що найближчі сусіди не знають, де хто є... одні в тернопільську область, другі в станиславівську, а про решту людей не знати докладно, куди виїхали. Ще було їх три транспорти по 70 ваґонів. Виїзджали і з сусідних сіл... Ті села дуже потерпіли в людях від поляків... Дорогий мій брате, якби я хотів Тобі те все описати, ті страшні доби, які переживаємо, то це годі описати... Скажи кожному, що можеш, щоб ніхто не писав до свого рідного села, бо там нема нікого...".

Даймо поміч українсько-канадійським воякам за морем

Комітет Українок Канади одержав лист від управи Союзу Українсько-Канадійських Вояків за морем такого змісту:

„Від укінчення війни в Европі посилки пакунків з Канади й Америки поволі зменшуються, а число наших відвідувачів побільшується з кожним днем. Причини до цього очевидні. Родичі й кревні в Канаді й Америці думають, що їх вояки вже скоро вернуть домів і тому не посилають більше пакунків. А тим часом вояки ще не скоро всі повернуть. Під теперішну пору вони дістають частіші й довші відпустки й тому наша домівка є все переповнена. При кінці тижня багато вояків мусимо відправляти, бо для всіх не маємо ані місця ані поживи.

„Ми думали, що то тільки тимчасова ситуація й кожного дня сподівалися посилок, а тим часом так прийшло скруто, що мусимо звертатися до вас цим листом і просити вас прийти нам з помічю. Ми пишемо листи до всіх товариств і осіб, які нам колинебудь що присилали, але ті листи пішли звичайною почтою й забере довший час, заки вони дійдуть на місце. Річи, яких нам конечно треба, ось такі: риж, консервоване мясо, начинка для сендвичів (сендвич спред), мило до прання й порошкове мило, смалець, масло, консервована риба, повидла (джем), зупа в пачках, порошки до зубів, бритви, мило до голення, шварц, консерви овочеві й ярині, оточевий кейк, бiскети, сок овочевий й помідоровий, цукор і т. д.

„Потреба тих річей є конечна ще й з того згляду, що в днях 10. й 11. листопаду СУКВ приготовляє зїзд, на котрому сподіємося що найменше 500 вояків. Ми дуже бажаємо зладити вечерю для всіх наших гостей, а без вашої помочі ми цего не зможемо зробити. Також будемо вам вдячні за хусточки, панчохи, зшитки українських пісень з музикою, карти, тощо. Щиро дякуємо вам за все, що ви для нас зробите".

За Союз Українсько-Канадійських Вояків:

Ф/Л. Б. Панчук, голова.

Увага: Пакунки можуть важити до 11 фунтів. Просимо адресувати так:

UKRAINIAN CANADIAN SERVICEMEN'S ASS'N, c/o DIRECTOR, CANADIAN AUXILIARY SERVICES C.A.O.

Комітет Українок Канади.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Український виступ в користь Краевого Военного Фонду.

Нюйорський Нешенел Вор Фонд оголосив, що в неділю 30. вересня б. р. відбудеться в ботанічнім городі в Бронкс-Парку Фестивал Міжнародних Танків, якого програму виготовляє Михайло Герман, директор Комюніті Фолк Денс Сентер. М. Герман, учитель танків, що є з українського роду, відомий добре українському громадянству з різних інших того роду виступів. Комунікат подає, що в програму входять українські народні танки, що будуть виведені Ґрупою Українських Танцюристів під проводом п-нни Анни Яловеги. Далі кажеться, що вступ буде вільний, та що ця вистава є частиною кампанії збірки в користь Нешенел Вор Фонд.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ДИВНІ НОВИНИ

Здивований англієць.

В часі війни прибувало до Америки багато англійців у военних цілях і влада мусіла нераз бути для них поблажлива. З цього користали англійські гості й не дуже рахувалися з приписами американських законів. Так один такий гість позичив собі від американського приятеля авто і поїхав дорогами так, щоб не попасти в колізію з іншими автами. Нараз на скруті бачить звичайну в Америці осторогу: „Ідь осторожно! Це осторога для тебе!" Англієць дійсно звільнив скорість авта і застановився. — Як же вони могли знати, що я буду їхати цею дорогою? — сказав до себе півголосом.

Майстри шпигунської штуки.

ЯПОНЦІ ТА МОСКАЛІ.

Англійський ґенерал Баден-Повел у своїй книжці „Мої пригоди як шпигуна" пише, що чоловік, який рішається йти до ворога, аби підглянути його тайни, мусить бути не тільки відважний, інтелігентний та спритний, але повинен бути ще й добрим актором. Якщо він не зуміє переображатися та грати щораз то інші ролі, великих тайн не здобуде. Майстрами в тому є японські шпигуни і для їх витівок згаданий ґенерал не знаходить похвал. Своїм спритом найкраще понисалися японці 1905 р. і можна сказати, що від російсько-японської війни змінилися методи шпіонажі. Напередодні війни вся Росія була засипана японськими агентами; вони воскресли і на царськім дворі, де від ґенералів і великих князів здобували прецінні відомости. Одного з них приловили 1904. р. в Петрограді; свою ревність він посунув так далеко, що прийняв православя і мав женитися з російською аристократкою, в сальонах якої бували царські достойники.

У першій світовій війні архимайстрами у шпигунстві були росіяни. За звідомленням німецького ген. штабу, терен Східної Прусії був ліпше знаний російському штабові, ніж німецькому. Коли російські війська ввійшли до Прус, в одного з тамошніх дідичів станув кватирою російський капітан, який два роки раніше служив у нього наймитом до коней і слідив терен майбутньої війни. Росіяни мали перед сто роками найбільшу славу на полі шпіонажі. Російський полковник Фіґнер мав незвичайний дар змінювати свій вигляд. В часі війни за Москву вдалося йому переодягтися за одного з адютантів Наполеона і привезти такий разказ, яким втягнув у засідку цілу бригаду французьких військ.

З Фіґниром може суперничати бур Авраам Абсальон, що говорив знаменито англійською мовою. Він убрався в однострій англійського капітана і не тільки збирав потрібні відомостидля бурів, але навіть займав якийсь час відповідальне становище у ворожому таборі. Дуже справно провадили серби шпіонажу перед вибухом світової війни. Їх спеціяльністю було перебиратися за черців і черниці. В липні та серпні 1914 р. здемасковано в Мінхені, Відні і Берліні кілька черниць, які як виказало слідство, були мужчинами. Того самого способу хопилися французи в часі пруської війни 1870 р. Поміж німецькими санітарними було чимало вищих французьких військових, що пересилали до своєї команди відомости.

Перша світова війна виказала, що до шпіонажі надаються значно ліпше жінки ніж мужчини; тому шпіонська служба складалася переважно з жінок.

ЛЮЧІЄТО.

У перших місяцях війни в 1914. р. французька розвідча служба була краще зорганізована від німецької. Одним із найкращих французьких шпигунів був Лючієто. Він перебував у Німеччині і мав змогу контактуватися з штабом. Йому першому вдалося попасти на слід тайної підготови Німеччини до газової війни. Якось одного разу він побачив на залізничій стації кілька величезних ваґонів-збірників, які мали відїхати до Ессену, Лючієто виїхав негайно до Ессену, щоб там довідатися, що міститься в таємничих збірниках. Там почав він пильно заходити до всіх ресторанів та пиварень, де сходилися робітники, що працювали в ріжних військових заведеннях. Один із робітників признався перед ним, що німецькі гармати стрілятимуть небавком на ворога газовими стрільнами. Лючієто видивився на робітника зачудований, буцімто він не довіряє йому. Тоді ображений робітник заявив, що дасть Лючієтові нагоду побачити пробу тих стрілен, яка відбудеться в найближчих днях у приняві цісаря.

Лючієто справді бачив ту пробу. Він бачив як приїхав цісар, як із гармати вистрілили газове стрільно у напрямі невеликого стада овець. Вівці заслонив раптом густий жовтавий дим і коли він розсіявся, всі вівці лежали мертві. Лючієто негайно повідобив про цю спробу Францію і переслав теж кусник стрільна, який йому вдалося знайти.

АРОНСОН.

Найсміливішим розвідчиком був не француз і не англієць, лише молодий жид із Палестини на прізвище Аронсон. Він мешкав із своєю сестрю в Яфі і в нього на кватирі станув якийсь німецький ґенерал, який доволі часто залишав на своїм столі ріжні важні документи. Аронсон ненавидів турків, які були в союзі з Німеччиною і тому рішив помагати англійцям очевидно не лиш з ідеї, але і за добрі гроші. Він починав із ґенералом дуже часто ріжні балачки і в нич зручно перескакував на військові теми та виманчував від ґенерала всякі новини. Відтак уночі переїздив на човні до англійців і повідомляв їх про се те, що йому вдалося видобути від ґенерала і що довідалися теж його знайомі. Вкінці німці помітили, що їх пляни хтось зраджує англійцям і обвинувачили у шпигунстві сестру Аронсона. Її арештували, почали випитувати, але коли не вдалося від неї нічого видобути, її вбили. Аронсон утік до англійців і вернувся до Яфи разом з англійським військом.

ОЛЕКСАНДЕР ШЕК.

Таємні шпигунські установи антанти робили все можливе, щоб зараз же після вибуху світової війни дістати ріжні німецькі шифрові ключі. Всеж довелося їм витратити багато часу, заки довідалися, що один примірник німецької шифрової книжки находиться в руках командантури німецьких окупаційних військ у Бельгії. Тільки найвищі команданти армії та фльоти одержали деякі інформації, як визначатися у тій шифровій книзі, яку зберігали неначе ока в голові. Радіостацію в Брюселі обслуговувало всього кілька строго довірених осіб і якщо б раз не були зіпсувалися висильні апарати, то й ніхто не довідався би про істнування шифрової книжки в Брюселі. Апарати треба було тоді чимскоріше направити, а це ніяк не вдавалося. В Брюселі жив тоді відомий радіоспеціяліст німець з походження, вихований в Англії і від довгих років осілий з батьком у Брюселі.

В поспіху замість спровадити потрібного спеціяліста з Берліна, запрошено Олександра Шека 27. листопада 1914 р. до брюсельської командантури. Там провірили його документи, відфотоґрафували і його більше не пустили до дому. Рівночасно переведена ревізія в його помешканні принесла несподіваний вислід. Найдено там невідомий ще тоді, цілком новітній тип радіоапарату, що приймав хвилі всякої довжини. В той час радіова техніка щойно виколювалася з яйця і винахід Шека був незвичайним осягом. У Брюселі панував тоді стан облоги і кожній особі, в якої найдено радіоапарат, загрожувала кара смерти. Шека всеж помилували, бо військова влада потребувала його до послуг. Йому поставили до вибору: або розстріл, ало службу в німецькій радіостації. Шек вибрав це друге і дістав з того часу доручення приловлювати своїм апаратом всі радіотелеграми Антанти та їх відшифрувати. Він виявляв для цієї роботи спеціяльний хист тимбільше, що володів пятьома мовами та знаменито відгадував і комбінував чужі таємні шифри. За короткий час Шек зєднав собі велике довіря у своїх нових зверхників, які познайомили його врешті з німецькою шифровою книгою. Довіря до нього зміцнював факт, що його батько Йосиф Шек стояв віддавна у звязках з австрійським двором, був відомим австрійським патріотом і дієчем у Бельгії та Голяндії.

Англійська розвідча служба довідалася скоро про цю подію і через своїх агентів у Брюселі звернула дбайливу увагу на особу Шека. Дальше пішли події звичайним шляхом. Шекові підсунено молоду, дуже гарну жінку, членицю бельгійської таємної військової організації „Свобідна Бельгія, яка втягнула його у свої любовні тенети. Згодом вона роззяснила йому, що своєю службою у німців він зраджує свою прибрану батьківщину і намовила його до крадежи німецької шифрової книжки. Це завдання не було таке легке. Цінна і тяжка книжка була оправлена в оливо і виймали її зі сталевої каси тоді, коли відчитували якусь шифрову телеграму. Сама крадіж, хоч би й повелася, була недоцільна, бо німці ствердивши її брак, булиб негайно змінили шифру. Що робить Шек? Він вчиться щоденно напамять малі уступи шифрового ключа і вертаючи додому переписує і дає переховувати своїй любці. Після сімох місяців робота була готова.

Стільки саме часу потребувала німецька поліція, щоб підозрівати зносини Шека з гарною бельґійкою. Шека арештували, перевели трус в його хаті, але не найшли вже нічого так, що довелося його звільнити. Звільненого з арешту не приняли вже німці назад до служби, але поставили під поліційний догляд і під карою смерти заборонили йому видалюватися з Брюселя.

А проте Олександер Шек утік. Дня 14. серпня 1915 р. виїхав він потайки на ровері з Брюселя, прямуючи до недалекої голяндської границі. Ця границя була тоді дуже сильсо бережена німцями, які заклали здовж неї буквальний мур з колючого дроту, через який йшла дуже сильна електрична струя, що вбивала на місці. Але і на це найшов Шек і його приятелі добру раду. Вони побудували деревляний дашок, обтягнули його цілько гумою і підсунувши його підкопаним хідником попід дроти зробили діру, кудою могла людина, човгаючися на руках і ногах, перелі-зти.

Шек утік і від цього часу пропав по ньому всякий слід. Є всі дані, що Шека позбулися англійці, усуваючи єдиного свідка великої тайни.

Подав **О. Степан Ковалів.**

ДЖАНСТОН СТАВ „КІНОВИМ ЦАРЕМ".—Ерик А. Джанстон, президент Торговельної Палати Злучених Держав, що то їздив свого часу до Советів, щоб як „капіталіст" приглянутись советській продукції, став вибраний президентом корпорації „Мошен Пікчюр Продюсерс енд Дистрибютopс оф Америка". Родився в Вашингтоні в 1896 році, а покінчив Вашингтонський Університет працюючи на утримання і покриття коштів науки.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти. А просвіта — це сила.

Недоля українців-католиків у Галичині

Василіянський двотижневик „Світло", що виходить в Мондер, Алта., надрукував 1. вересня лист „з під большевицьких займанщини", а саме з Чехословаччини, де подані такі вісти про недолю української католицької церкви в Галичині:

Церква є переслідувана безпардонно. Вже на Великдень не було наших владик ні в Львові, ні в Станиславові. Вивезли їх до Києва: зо Львова митрополита Сліпого, еп. Будку та еп. Чарнецького, а з Станиславова еп. Хомишина, еп. Лятишевського та пралата Бойчука. Єп. Хомишин умер по дорозі, або в тюрмі. Перемиські єпископи остали дома, бо Перемишль остав на території, що припала для Польщі. На св. Петра і Павла вони ще були дома. Кілька тижнів перед вивезенням єпископів проводилася в галицькій пресі сильна кампанія проти церкви та її проводу; були пашквілі проти поодиноких єпископів та чільних священиків. Звичайні обвинувачення: грекокатолицька церква — германофільська, зрадниця свого народу, стоїть під фашистівським диктатом Риму, її провід працював підчас війни проти свого народу і т. д. В виду цього треба одної віри в однім ССР, треба підчинитися патріярхові Москви.

Оповідає лист, що по появі православних емісарів у Львові о. д-р Костельник робив з ними якісь наради для порозуміння, а вони тепер на нього натискають, щоби проголосив православіє, а зроблять його митрополитом. Він мав трохи далеко загнатися на тих нарадах і тепер ходить зажурений, але ще добре тримається. Вже є випадки, що села враз з своїми священиками перейшли на православя, але точніших даних про те нема.

Щось подібного діється й в Карпатській Україні. Єп. Ромжу в Ужгороді осуджують за те, що не хотів підписати декларації про прилучення Карпатської України до УССР. Натискають на кан. Хиру, щоби проголосив православя. Біля 60 священиків-мадяронів арештовано. Всемогутні місцеві комуністи не признають ніякої релігії, але в крайнім випадку признають московське православя.

Від Василіян в Жовкві відібрали церковний маеток, отже забрали дім і друкарню.

ТАРЗАН, ч. 1253. Переповіджена Історія.

Мулга віднайшла д-ра Брекевза в його ляборатоpії. „Забирайся, я занятий" — він загарчав.

А потім він закликав: „Ось я винайшов — найстрашнішу вибухову матерію, про яку лише можна було мріти".

„Найбільший вибух буде у вашому серцю, пане, коли почуєте те, що я вам скажу".

Коли вона йому розповіла про стрічу Тарзана й Десії, він попав у страшну лють. Автім він нагло успокоївся.